

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 15. travnja 2021.

Analiza presude

Bajčić protiv Hrvatske

br. zahtjeva 67334/13

presuda

članak 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju – pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari

Nema povrede načela ne bis in idem iako je podnositelj zbog iste prometne nesreće osuđen prekršajno zbog prebrze vožnje i za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud), u vijeću od 7 sudaca, 8. listopada 2020. presudio je da podnositelju zahtjeva nije povrijeđeno pravo zajamčeno čl. 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Podnositelj zahtjeva je u listopadu 2004. godine izazvao prometnu nesreću u kojoj je smrtno stradala jedna osoba. U srpnju 2006. godine, Prekršajni sud u Rijeci proglasio ga je krivim za nekoliko prekršaja: vožnju brzinom većom od dopuštene, neispravnost vozila, te neobavještanje policije o prometnoj nesreći u kojoj je jedna osoba izgubila život. Izrekao mu je novčanu kaznu i zabranio upravljati motornim vozilom 6 mjeseci. Paralelno s ovim prekršajnim postupkom, protiv podnositelja se zbog istog događaja vodio i kazneni postupak zbog kaznenog djela izazivanja prometne nesreće, koji je pokrenut u lipnju 2005. godine. Općinski sud u Rijeci je u ožujku 2011. proglasio podnositelja krivim za ovo kazneno djelo te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 6 mjeseci. Županijski sud u Rijeci je odbio podnositeljev prigovor o povredi načela *ne bis in idem* smatrajući da se radi o drugom zaštitnom objektu inkriminacije i drugoj težini povrede zbog čega nije prihvatljivo stajalište da se radi o već presuđenoj stvari te je potvrdio prvostupanjsku presudu. Vrhovni sud Republike Hrvatske je odbio podnositeljev zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, a Ustavni sud je odbacio podnositeljevu ustavnu tužbu.

Podnositelj zahtjeva je pred Europskim sudom tvrdio da je dva puta suđen i kažnjen za isto djelo suprotno čl. 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju,

Cilj čl. 4. Protokola br. 7. je spriječiti dvostruko suđenje ili kažnjavanje za isto protupravno ponašanje. Međutim, ovaj članak ne zabranjuje „integriran” pristup društveno štetnim ponašanjima, odnosno pristup koji podrazumijeva vođenje više usporednih postupaka za isto protupravno ponašanje od strane različitih tijela i u različite svrhe ([A. i B. protiv Norveške](#) [VV], st.123.).

Europski sud je u ovom predmetu primijenio tri elementa načela *ne bis in idem* razvijena u svojoj ranijoj sudskoj praksi:

(i) Jesu li dva postupka kaznene prirode?

Primjenom *Engel*¹ kriterija Europski sud je zaključio da su, sukladno autonomnom značenju iz čl. 4. Protokola br. 7., oba postupka u ovom predmetu nedvojbeno bila kaznene prirode.

(ii) Jesu li se dva postupka odnosila na iste činjenice (*idem*)?

Čl. 4. Protokola br. 7. zabranjuje kazneni progon ili suđenje za drugo "djelo" u mjeri u kojoj ono proizlazi iz istovjetnih činjenica ili činjenica koje su u biti iste. Kako bi utvrdio jesu li činjenice u oba postupka bile istovjetne ili bitno iste, Europski sud uzima u obzir one činjenice koje predstavljaju skup konkretnih činjeničnih okolnosti koje uključuju istoga okrivljenika i koje su neraskidivo povezane u vremenu i prostoru, a čije postojanje treba dokazati kako bi se osigurala osuđujuća presuda ili pokrenuo kazneni postupak ([Sergey Zolotukhin protiv Rusije](#) [VV], st. 82. – 84.).

U predmetu podnositelja zahtjeva nema sumnje da su se i prekršajni i kazneni postupak vodili zbog prometne nesreće koja se dogodila u listopadu 2004. U prekršajnom postupku podnositelj zahtjeva je osuđen za više prekršaja predviđenih Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (NN 105/04), i to za vožnju brzinom većom od dopuštene (čl.53. st. 5.), neispravnost vozila ili opreme (čl. 239. st. 1.), te neobavješćavanje policije o prometnoj nesreći u kojoj je netko izgubio život ili je ozlijeđen (čl. 176. st. 1. i 3.), dok je u kaznenom postupku, na temelju čl. 272. Kaznenog zakona, osuđen za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće u kojoj je prouzročena smrt jedne osobe.

Činjenice zbog kojih je podnositelj zahtjeva osuđen u prekršajnom postupku na temelju čl. 239. stavka 1. i 176. stavka 1. i 3. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ne mogu se smatrati u biti istim kao činjenice zbog kojih je podnositelj kasnije osuđen u kaznenom postupku. Stoga u odnosu na ove prekršaje Europski sud nije ispitivao podnositeljeve prigovore o povredi načela *ne bis in idem*. S druge strane, prekršaj iz čl. 53. st. 5. uzročno je povezan s kaznenim djelom iz čl. 272. Kaznenog zakona. Stoga je Europski sud smatrao da je u odnosu na prebrzu vožnju prisutan *idem* element načela *ne bis in idem*.

Preklapanje činjenica iz tog prekršaja i kaznenog djela iz čl. 272. Kaznenog zakona bilo je samo djelomično. Naime, prebrza vožnja je „blaža“ kažnjiva radnja od kaznenog djela izazivanja prometne nesreće. Ovo kazneno djelo obuhvaća prebrzu vožnju, ali i neke dodatne činjenice za koje podnositelj nije mogao biti osuđen u prekršajnom postupku (prouzročenje smrti osobe). Drugim riječima, da protiv njega nije pokrenut i kazneni postupak, podnositelj ne bi bio kažnjen za svoje cjelokupno ponašanje. S tim u vezi, Europski sud je ponovio da države mogu legitimno izabrati komplementarne pravne odgovore na društveno neprihvatljivo ponašanje putem različitih postupaka koji čine povezanu cjelinu, kako bi se riješili različiti aspekti određenog društvenog problema, pod uvjetom da ukupnost tih pravnih odgovora ne predstavlja prekomjeran teret za pojedinca na kojeg se odnose ([A. i B. protiv Norveške](#) [VV], st.123.).

¹ 1. klasifikacija djela u nacionalnom pravu, 2. stvarna priroda primijenjenih kaznenih odredbi i 3. težina kazne

Ipak, čak i kad je preklapanje činjenica samo djelomično, razdvajanje postupka nosi rizik od dvostrukog suđenja ili kažnjavanja što je suprotno načelu *ne bis in idem*. Stoga se Europski sud i u takvim slučajevima mora uvjeriti da nije bilo dupliciranja postupka.

(iii) Je li bilo dupliciranja postupaka (bis)?

Kako bi se Europski sud uvjerio da nije bilo dupliciranja postupka, tužena država mora dokazati da su dva postupka „dovoljno međusobno povezana u naravi i u vremenu”. Drugim riječima, mora dokazati da su postupci bili kombinirani na cjelovit način, tako da tvore povezanu cjelinu. To ukazuje ne samo na činjenicu da svrhe koje se nastoje ostvariti i načini na koje se one postižu trebaju biti u naravi komplementarne i povezane u vremenu, nego i da moguće posljedice takve organizacije pravnog postupanja prema spornom ponašanju trebaju biti razmjerne i predvidljive osobama koje su njima pogođene ([A. i B. protiv Norveške](#) [VV], st.130.).

Kako bi se dva postupka smatrala dovoljno povezana u naravi i vremenu i time sukladna kriteriju *bis* iz čl. 4. Protokola br. 7. moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti ([A. i B. protiv Norveške](#) [VV], st.132.):

- različitim postupcima moraju se ostvariti komplementarne svrhe te time obuhvatiti, ne samo *in abstracto*, već i *in concreto*, različiti aspekti spornog društveno nedozvoljenog ponašanja;
- vođenje dva postupka radi istog ponašanja mora biti predvidivo, kako u pravu tako i u praksi (*idem*);
- ti postupci moraju biti vođeni na način kako bi se što više izbjeglo dupliciranje u prikupljanju i ocjeni dokaza, ponajprije primjerenom suradnjom između različitih nadležnih tijela kako bi se činjenice utvrđene u jednom postupku koristile i u drugom postupku;
- kazna izrečena u postupku koji je prvi postao pravomoćno okončan mora biti uzeta u obzir u postupku koji je kasnije pravomoćno okončan, čime se sprječava da pojedinac u konačnici snosi prekomjeren teret. Taj rizik će biti smanjen ako postoji mehanizam kojim se osigurava da ukupan iznos svih sankcija bude razmjeran.

U predmetu podnositelja zahtjeva, Europski sud je utvrdio da su prekršajni i kazneni postupak obuhvatili različite aspekte protupravnog ponašanja te su nastojali ostvariti komplementarne svrhe. Naime, svrha prekršajnog postupka bila je kažnjavanje podnositelja zbog nepoštivanja propisa o cestovnom prometu, tj. zbog prebrze vožnje i posljedično ugrožavanja javne sigurnosti, dok je svrha kaznenog postupka bila kažnjavanje podnositelja zbog posljedica njegove prebrze vožnje, tj. zbog prouzročenja smrti pješaka.

Nadalje, podnositelj zahtjeva mogao je očekivati da će protiv njega zbog predmetne prometne nesreće biti pokrenuta dva postupka. Naime, prema hrvatskom pravu, izazivanje smrti u prometnoj nesreći nije moglo biti procesuirano u prekršajnom postupku, stoga je kombiniranje prekršajnih i kaznenih postupaka bilo uobičajeno u tom razdoblju radi izricanja sankcija zbog nepoštivanja propisa o sigurnosti prometa na cestama i zbog prebrze vožnje kojom je prouzročena smrt osobe.

Europski sud je smatrao da je postojala odgovarajuća razina suradnje između dvaju sudova u oba postupka u pogledu prikupljanja i ocjene dokaza te utvrđivanja činjenica. Općinski sud u Rijeci je u kaznenom postupku koristio određene dokaze izvedene pred Prekršajnim sudom u Rijeci te je napravio uvid u cjelokupan spis tog suda.

Također, izrečene kazne su bile razmjerne u odnosu na težinu kaznenog djela. Naime, premda u kaznenoj presudi nije izričito uzeta u obzir kazna izrečena u prekršajnom postupku, podnositelj je bio osuđen na godinu i pol zatvora, dok je tadašnja maksimalna kazna za izazivanje prometne nesreće sa smrtnom posljedicom bila pet godina zatvora. Dakle, ova kazna očigledno nije predstavljala prekomjeran teret za podnositelja.

Konačno, Europski sud je istaknuo da su ova dva postupka pokrenuta u gotovo isto vrijeme (prekršajni postupak je pokrenut u studenom 2004. dok je optužnica podignuta u lipnju 2005.), a potom su paralelno trajala još gotovo 14 mjeseci, do srpnja 2006., kada je presuda u prekršajnom postupku postala pravomoćna. Kazneni postupak trajao je još 6 godina i 10 mjeseci koje razdoblje, prema mišljenju Europskog suda, nije bilo nerazumno budući da je kazneni postupak složeniji od prekršajnog i odvijao se na četiri razine nadležnosti.

Slijedom navedenog nije došlo do povrede čl. 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2021. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava